

การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

Development of Small School Management Model Based on the Philosophy of Economic Sufficiency

สมศักดิ์ศรี ชราศรี¹, ผศ.ดร.ธีระวัฒน์ เยี่ยมแสง² และ ผศ.ดร.ลัดดาวัลย์ วัฒนบุตร³
SomsaksriCharasri¹, Asst. Prof. Dr.TirawatYeamsang² and
Asst. Prof. Dr. LadawanWattanaboot³

Received	Reviewed	Revised	Accepted
03/07/2018	18/01/2019	15/05/2019	27/05/2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก (2) สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทดลองใช้ การดำเนินการวิจัย มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาจากสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 11 โรงเรียน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสร้างรูปแบบและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและยืนยันรูปแบบ และระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทดลองใช้กับสถานศึกษาขนาดเล็ก 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองบึง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ระยะเวลา 3 ปีการศึกษา และการประเมินผลการใช้รูปแบบจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 91 คน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพของรายการปฏิบัติตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา (2) ด้านหลักสูตรและการจัดการสอน (3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และ (5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Ph.D. Students (Educational Management), Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University : Email : som-sak-sri@hotmail.com

² อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Lecturer of Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University. E-mail : ta1ladaw@yahoo.com

³ อาจารย์พิเศษประจำสาขาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม Lecturer of Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University. E-mail : ta1ladaw@yahoo.com

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทดลองใช้ พบว่า โรงเรียนดำเนินการตามขั้นตอนในรูปแบบอย่างครอบคลุมทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและนำผลการประเมินไปใช้ และมีผลการประเมินคุณภาพของรายการปฏิบัติตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบอยู่ในระดับมาก และกลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to study the element of the management form in a small-sized school, construct and develop a small-sized school model based on the Philosophy of Economic Sufficiency, and estimate the management form in a small-sized school based on the Philosophy of Economic Sufficiency by the experiment. This research was conducted using three phases. The first phase was to study the element of management form in a small-sized school by the synthesis document and related studies. The second phase was to construct and develop a small-sized school model based on the Philosophy of Economic Sufficiency by the 11 model schools. The research tools were the questionnaire, in-depth interview, focus group discussion to construct form and connoisseurship in order to investigate and assure model. The third phase was to evaluate the management form in a small-sized school based on the Philosophy of Economic Sufficiency by the experiment with a small-sized school, Ban Nongbueng School, Primary Education Service Area Office of Roi-et area 2 in three academic years. The evolution and using format from 91 participants by using quality measure of practicing list based on indicator model and satisfaction survey. The research findings were as follows:

1. The form of small-sized schools administration applying the Philosophy of Economic Sufficiency consisted of 5 main components 1) the schools administration, 2) the curriculum and teaching administration, 3) the activity development, 4) the personnel development, 5) the results and image of success.

2. The results of constructing and form developing for small-sized schools administration follow the Philosophy of Economic Sufficiency. After examining and confirming the form by the experts, they have related comments that the form is suitable for applying.

3. The results of evaluation form in small-sized schools administrations that follow the Philosophy of Economic Sufficiency by the implementation. This found that the schools performed the steps inclusively. Every group participated in and applied the results to use causing the small-sized schools administration following the philosophy of sufficiency economy worked systematically. Also, this can help small-sized schools administration have more quality and have the result of quality evaluation about component and indicator lists form at high level. The groups of researchers have comments with small-sized schools administrations following the Philosophy of Economic Sufficiency at high level too.

Keywords : Form of Small-sized Schools Administration, Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

การศึกษาถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศและมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งคุณภาพของประชากรในประเทศจะเป็นเช่นใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาเป็นสำคัญ การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขและเป็นเทคนิคหรือเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม เจตคติและวัฒนธรรมในสังคมทุกระดับ ซึ่งวัฒนธรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทุกอย่างด้านการศึกษาได้ถูกดำเนินการโดยสถาบันและองค์กรต่าง ๆ โดยแนวทางและยุทธวิธีที่แตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรและช่วยให้การดำเนินงานเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพย่อมเกิดจากการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นความพยายามที่จะจัดดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษา หลักสูตร ครู อาจารย์ นักเรียนนักศึกษา วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตำราเรียนและอาคารสถานที่ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผลผลิตคือนักเรียน นักศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด (Samrit Kangpheng, 2008)

ดั่งที่พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงมีในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2520 ความตอนหนึ่งว่า “การให้การศึกษาถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะเป็นการหล่อหลอมวางรูปแบบให้แก่ทุกคนทั้งความรู้ความสามารถทั้งทางจิตวิญญาณ” ทั้งนี้พระบรมราโชวาทดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่าพระองค์ท่านทรงเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาที่จะเป็นเครื่องมือในการสร้างประชาชน ให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตใจที่ดีงามเพราะการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาต่างๆในสังคมได้ (Sirikul Namsiri, 2009) นอกจากนี้ในส่วนของการจัดการศึกษาของประเทศไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศ มีนโยบายที่จะเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยอัญเชิญมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองได้ เกิดความพอมีพอกิน พอมี พอใช้ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความ

มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิตและเป็นพลเมืองดีของชาติ ด้วยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกำหนดนโยบายด้านการศึกษาโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทักษะและเจตคติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรด้านการศึกษาและนักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป (Phoodit Phatphin. 2012) ทั้งนี้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษานั้น ก็เพื่อให้ครูมีเครื่องมือในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดทักษะชีวิต คิดวิเคราะห์ได้เอง มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ดำเนินชีวิตอยู่ในทางสายกลาง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อีกทั้งตั้งอยู่ในความไม่ประมาทต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จะเห็นว่าเป้าหมายปลายทางนั้น อยู่ที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม บทบาทหน้าที่ของครูจึงไม่หยุดอยู่ ที่การทำให้เด็กเข้าใจหลักปรัชญาที่สำคัญเท่านั้น แต่ต้องให้เขานำไปใช้ในวิถีชีวิตด้วย เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ในงานและในกระบวนการตัดสินใจ นอกจากนี้การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษายังหมายรวมถึงการนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา การใช้ในขั้นตอนการวางแผน และการตัดสินใจของผู้บริหาร การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาจึงไม่ใช่ ภาระงานใหม่ แต่เป็นการช่วยให้บุคลากรทางการศึกษานำไปใช้เพื่อให้งานประจำของตนมีประสิทธิภาพมากขึ้นบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น แต่การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายบริบท ก็จะมีวิธีการใช้เพื่อให้งานของตนบรรลุเป้าหมายได้ แตกต่างกันไป ตลอดเวลาที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้นั้นมีปัญหาและช่องทางทำงาน เกิดขึ้นควบคู่กันไป (Piyaporn Mundajit. 2010)

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีภารกิจหลักก็คือ การให้โอกาสกับผู้ที่อยู่ในวัยเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน ได้เรียนรู้ตามวัยอย่างมีคุณภาพภายใต้การจัดการศึกษาด้วยรูปแบบที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาการคมนาคมไม่ค่อยสะดวกเหมือนอย่างปัจจุบัน ดังนั้นหากมีประชากรอยู่ที่ใดรัฐก็จำเป็นต้องไปตั้งโรงเรียนเพื่อบริการผู้ที่อยู่ในวัยเรียนเหล่านั้น แต่ปัจจุบันนี้การคมนาคมสะดวกขึ้น ประกอบกับโครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปจากเดิมมาก กล่าวคือ อัตราการเกิดของเด็กไทยมีการชะลอตัวลง ดังนั้นจึงทำให้ตัวบ่อนของโรงเรียนมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ ส่งผลให้มีโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งในปัจจุบันมีโรงเรียนขนาดเล็กรวมทั้งสิ้น 14,816 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมด 31,116 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.62 และจากอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กยังประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพของเด็กนักเรียน คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ขาดความ สามารถในการคิดวิเคราะห์ ทักษะ

ด้านการคำนวณ และภาษา ต่างประเทศ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากตัวป้อน ประกอบกับการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยังไม่สามารถดำเนิน การได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีจำนวนบุคลากรใน โรงเรียนจำกัดและโรงเรียนมีภาระงานอื่นๆจำนวนมาก ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการ สังเคราะห์และวิเคราะห์ของ Sakthai Bowornkit and Waro Phengsawat (2011) ที่พบว่า โรงเรียน ขนาดเล็กมีหลากหลายปัญหาในทุกด้าน สืบเนื่องจากสาเหตุที่สำคัญ คือ โรงเรียนมีทรัพยากรทางการ บริหารจัดการที่จำกัดและไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงส่งผลกระทบต่อ การพัฒนางานทุกด้าน ซึ่งปัญหาที่สำคัญในด้านคุณภาพของผู้เรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ต่ำ ปัญหาด้านการอ่าน ออกและเขียนได้ การวิเคราะห์และคำนวณ

จากประเด็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสภาพปัญหาการบริหาร จัดการสถานศึกษาขนาดเล็กดังกล่าวมาแล้วข้างต้น การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษา จึงเป็นความพยายามอย่างต่อเนื่องในการปรับสมดุลของการพัฒนาประเทศในระดับฐาน ราก คือ การปรับทัศนคติและค่านิยมในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงเพื่อนำไปสู่การ ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ และการอยู่ร่วมกันในสังคมบนหลักการของความพอประมาณใช้เหตุผล และไม่ ประมาท ผ่านการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ ชาติเพื่อให้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีค่านิยมและอุปนิสัย “อยู่อย่าง พอเพียง” และการที่จะดำเนินการดังกล่าวให้บรรลุเป้าหมายนั้น การจัดการคุณภาพการศึกษาจึงเป็นสิ่ง ที่สำคัญที่จะเป็นกลไกหลักนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้น จะต้องมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาการจัดการคุณภาพการศึกษา (Natthaphong Thongphakdee. 2011) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีมากทั่วทุกขอบ เขตพื้นที่ของประเทศ ที่มีสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ มาก ทำให้การจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนไม่ได้ คุณภาพตามเป้าหมายทั้งของสถานศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัย จึงกำหนดประเด็นการวิจัย การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการศึกษาที่เหมาะสมมีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควร สร้างและพัฒนาอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทดลองใช้

ขอบเขตการวิจัย

1.กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา

1.1 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ สถานศึกษาแบบอย่างการจัดการจัดการการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง 2554” ที่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 11 โรงเรียน โดยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่ม เป้าหมาย จำนวน 308 คนประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน 2) ครู จำนวน 55 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษา จำนวน 99 คน และ 4) คณะกรรมการสถานักเรียนจำนวน 143 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาดูงานสถานศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก ที่เป็นต้นแบบและบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีคุณภาพ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 โรงเรียน

1.3 กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ กำหนดทดลองใช้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยกำหนดกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจำนวน 91 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) ครู จำนวน 8 คน 3) นักการภารโรง จำนวน 1 คน 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน 5) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 59 คน และ 6) คณะกรรมการสถานักเรียน จำนวน 13 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ทำการศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการสังเคราะห์ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน และองค์ ประกอบย่อย 17 ด้าน คือ

2.1 องค์ประกอบหลักด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ 1) นโยบาย 2) วิชาการ 3) งบประมาณ และ 4) บริหารงานทั่วไป

2.2 องค์ประกอบหลักด้านหลักสูตรและการจัดการจัดการการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้านคือ 1) หน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการจัดการการเรียนรู้ 3) สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) การวัดผลและประเมินผลการจัดการจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 องค์ประกอบหลักด้านการจัดการพัฒนาผู้เรียน มีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน คือ 1) การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 2) กิจกรรมนักเรียน และ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

- 2.4 องค์ประกอบหลักด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน คือ 1) การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) การติดตามและขยายผล
- 2.5 องค์ประกอบหลักด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ 1) สถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3) บุคลากรสถานศึกษา และ 4) ผู้เรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นตัวแปรที่ทำการศึกษา

1.3 สร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาและความเหมาะสมของรูปแบบ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความเหมาะสมขององค์ประกอบ

1.4 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1) เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 308 คนประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน 2) ครู จำนวน 55 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษา จำนวน 99 คนและ 4) คณะกรรมการสถานักเรียนจำนวน 143 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก 11 โรงเรียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean)

2) สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดเล็กที่เป็นต้นแบบและบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีคุณภาพ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 คน จาก 6 โรงเรียนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

2.1 การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ และพิจารณารับรองยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 สร้างเครื่องมือการวิจัย

1) การสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 แบบประเมินรูปแบบ และ แบบบันทึกผลการการสนทนากลุ่ม โดยการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดในการ

สร้างเครื่องมือดังนี้ (1) ศึกษาสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสร้างรูปแบบและการประเมินรูปแบบเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการการสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างรูปแบบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (2) นำผลการดำเนินการในระยะที่ 1 มาจัดรวม รวมเป็นข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้นใน โดยจัดทำเป็นร่างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) จัดทำรายละเอียดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการการสนทนากลุ่ม

2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการยืนยันรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญ และ แบบบันทึกผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือดังนี้ (1) ผู้วิจัยนำรูปแบบการที่เป็นผลการพัฒนาจากการสนทนากลุ่ม มาจัดทำเป็นเอกสารในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (2) จัดทำเอกสารประกอบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูล /วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดสนทนา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ส่วนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทดลองใช้

3.1 กำหนดกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการทดลองใช้รูปแบบ คือ โรงเรียนบ้านหนองบึง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3.2 นำรูปแบบที่ผ่านการยืนยันรูปแบบจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาทดลองใช้ในโรงเรียนตามที่กำหนด โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยดำเนินการดังนี้

1) การประชุมชี้แจง โดยผู้วิจัยกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ร่วมประชุม เพื่อทำความเข้าใจการทดลองใช้รูปแบบ เกี่ยวกับกระบวนการในการวิจัย ปฏิทินการปฏิบัติงาน และวิธีการประเมินผลการดำเนินงานพร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการทดลองใช้รูปแบบ

2) ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ (1) การวางแผน (Plan) คือ การดำเนินการตามแนวการวางแผน โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายของสถานศึกษา ที่ทดลองใช้รูปแบบตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 2 (2) การปฏิบัติ (Act) คือ ปฏิบัติตามองค์ ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบ (3) การสังเกตการณ์ (Observe) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ (Complete Participant) ในการดำเนินการใช้รูปแบบ และ (4) การสะท้อนผลการปฏิบัติ

(Reflect) คือ การนำผลการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบมาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบ โดยการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย

3) ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือประเมิน ประกอบด้วย แบบประเมินการปฏิบัติตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบ แบบประเมินระดับคุณภาพของรายการที่ปฏิบัติตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบและแบบประเมินความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย และ 62 ตัวชี้วัด ดังนี้ (1) องค์ประกอบหลักด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ นโยบาย วิชาการ งบประมาณ และ บริหารงานทั่วไป (2) องค์ประกอบหลักด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ หน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ การวัดผลและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) องค์ประกอบหลักด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน คือ การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน กิจกรรมนักเรียน และ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (4) องค์ประกอบหลักด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน คือ การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ การติดตามและขยายผล และ (5) องค์ประกอบหลักด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ สถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรสถานศึกษา และ ผู้เรียน

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ได้ร่วมพิจารณาและร่วมสร้างรูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลการสร้างรูปแบบสรุปได้องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ปรับลดเฉพาะองค์ประกอบย่อยจากเดิม 17 ด้าน เหลือ 13 ด้าน ส่วนตัวชี้วัดมี 62 ตัวชี้วัด จากนั้นนำรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน เพื่อพิจารณายืนยันรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพบว่า มีการเสนอให้ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มตัวชี้วัด สรุปได้องค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย 88 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย 18 ตัวชี้วัด

1.1) นโยบายมี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีนโยบายน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาและบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี (2) ดำเนินการตามนโยบาย และแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา (3) ติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปีที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา และ (4) นำผลการติดตามมาพัฒนา นโยบาย/แผนงาน/โครงการ ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

1.2) วิชาการ มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน (2) ดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน (3) ติดตามผล แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน และ (4) นำผลการติดตามไปพัฒนา แผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน

1.3) งบประมาณ มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ดำเนินการตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) นำผลการติดตามมาพัฒนา และปรับปรุงการบริหารจัดการงบประมาณตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4) บริหารทั่วไป มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) บริหารอาคารสถานที่และจัดการแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (2) ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการเป็นอยู่อย่างพอเพียง

1.5) การพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกเพศทุกวัยผู้ด้อยโอกาสทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย และ (2) ประสานสัมพันธ์หน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเปิดโอกาสและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.6) การพัฒนาสถานศึกษาเป็นศูนย์การพัฒนาชุมชน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาของสมาชิกในชุมชน และ (2) ประสานสัมพันธ์หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเปิดโอกาสร่วมกันพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้

2.1) หน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกระดับชั้นและ (2) มีการนิเทศ/ติดตาม/ประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.2) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีการศึกษา/วิเคราะห์/วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) มีแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกระดับชั้น (3) คุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ (4) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และ (5) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3) สื่อและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) จัดทำ/ผลิต/ใช้/เผยแพร่ สื่อการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอน (2) จัดทำ/พัฒนา/เผยแพร่ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เกี่ยวกับ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) ไข่แหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่ส่งเสริมการเป็นอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน

2.4) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) รายงานผลการประเมินและนำมาปรับปรุง/พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) จัดแสดง/เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวชี้วัด

3.1) การแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีกิจกรรมแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) จัดกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) มีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถ แก้ปัญหา/พัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4) ติดตามผล การจัดกิจกรรมแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (5) นำผลการติดตามมา ใช้พัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนว และระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2) กิจกรรมนักเรียนมี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีแผนงาน/โครงการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนให้อยู่อย่างพอเพียง (2) จัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาดหรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชุมนุม/ชมรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4) มีการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/วัฒนธรรม/หลักคำสอนทางศาสนาในการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (5) ติดตามผลการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (6) นำผลการติดตามมาปรับปรุง/พัฒนา กิจกรรมนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสถานศึกษา/ชุมชนด้านเศรษฐกิจหรือสังคมหรือสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4) กิจกรรมคนดีจำเป็นต้องมีวินัย มี 4 ตัวชี้วัดได้แก่ (1) มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นคนดีและมีวินัย และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาสถานศึกษา/ชุมชนด้านเศรษฐกิจหรือสังคมหรือสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3)

ติดตามผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.5) กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและความรับผิดชอบ ต่อสังคม มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะชีวิตและความรับผิดชอบ ต่อสังคม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาสถานศึกษา/ชุมชน ด้านเศรษฐกิจหรือสังคมหรือสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) ติดตามผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) นำผลการติดตามมา ปรับปรุง/พัฒนา การดำเนินกิจกรรม เพื่อสังคมและสาธารณ ประโยชน์ของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวชี้วัด

4.1) การพัฒนาบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีแผนงาน/โครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) จัดการประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ (3) ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างสม่ำเสมอ และ (4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติการกิจหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แก่บุคลากรของสถานศึกษา

4.2) การพัฒนาทักษะครูและรักษาสิ่งแวดล้อม มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) มีแผนงาน/โครงการการพัฒนาทักษะครูและรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักรักษาในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ประชุม/อบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะครูและรักษาสิ่งแวดล้อมประยุกต์ใช้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ (3) ส่งเสริมให้บุคลากรแสวงหาความรู้พัฒนาทักษะและรักษาสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ และ (4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติการกิจ หน้าที่ให้เกิดการพัฒนาทักษะและรักษาสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่บุคลากรของสถานศึกษา

4.3) การติดตามและขยายผล มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ติดตามผลการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) นำผลการติดตามมาปรับปรุง/พัฒนาการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) ขยายผลและเผยแพร่ผลการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ของบุคลากร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5) ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ประกอบด้วย 6 องค์ ประกอบย่อย 22 ตัวชี้วัด

5.1) สถานศึกษา มี 1 ตัวชี้วัดคือ คุณลักษณะของสถานศึกษาพอเพียง

5.2) ผู้บริหารสถานศึกษา มี 1 ตัวชี้วัด คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง

5.3) บุคลากรของสถานศึกษา มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) บุคลากรจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) บุคลากรอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ (4) บุคลากรรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ต่างๆ และ (5) บุคลากรดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรม และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์

5.4) นักเรียน มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละระดับชั้นปีการศึกษา (2) ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ (3) ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม (4) ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านสิ่งแวดล้อม และ (5) ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม

5.5) ผู้ปกครอง มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ผู้ปกครองของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ผู้ปกครองจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) ผู้ปกครองอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ (4) ผู้ปกครองรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และ (5) ผู้ปกครองดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรม และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์

5.6) สมาชิกในชุมชน มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) สมาชิกในชุมชนของสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) สมาชิกในชุมชนจัดการทรัพยากรและดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (3) สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ (4) สมาชิกในชุมชนรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และ (5) สมาชิกในชุมชนดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรมและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการทดลองใช้

3.1 สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำรูปแบบ ไปทดลองใช้ในโรงเรียนบ้านหนองบึง อำเภอบุพผรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2557 โดยมีกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจำนวน 91 คน โดยดำเนินการทดลองใช้ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติ การ (Action Research: AR) 3 วงรอบผลการวิจัย พบว่า

วงรอบที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การติดตาม การประเมินผล

และรายงานผลการบริหารจัดการการจัดกิจกรรม มีการใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย พบปัญหาครูไม่เข้าใจในการวิจัยในชั้นเรียน และขาดความมั่นใจในการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

วงรอบที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาแก้ไขการพัฒนาบุคลากร โดยการจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการวิจัยในชั้นเรียน การนิเทศการบูรณาการ การจัดการ การเรียนรู้และส่งผลให้ครูผู้จัดการเรียนรู้มีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประสบผลสำเร็จ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำทางศาสนา เข้ามามีส่วนร่วม

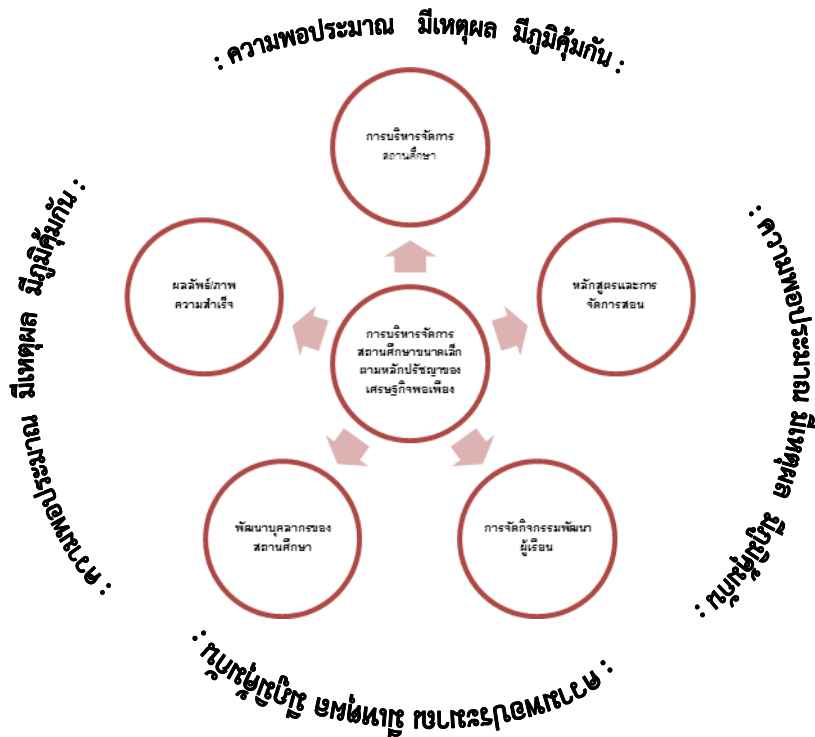
วงรอบที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แก้ไขการสร้างความรู้เป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน พัฒนาบุคลากรโดยการจัดกิจกรรมส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นและกรรมการสถานศึกษาเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกัน สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทุก ๆ คน เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นและกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมและเต็มใจช่วยเหลือสถานศึกษาทุก ๆ กิจกรรม จึงส่งผลให้ทุกคนมีความมั่นใจในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา และการที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมนั้น เสมือนหนึ่งว่าพวกเขาได้มีโอกาสเข้ามากำกับ ติดตาม ตรวจสอบทราบผลการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยอ้อมอีกทางหนึ่งเป็นระยะ ๆ และสามารถตรวจสอบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกิจกรรมเป็นอย่างดี จึงบังเกิดผลความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกันเป็นอย่างดี

จากการวิจัยทั้ง 3 รอบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านการนิเทศติดตามและรายงานผลอย่างยั่งยืน และนอกจากนี้ในการดำเนินการต้องใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ต้องแจ้งข้อมูลข่าวสารและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยการประสานงานกับครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นและกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงจะส่งผลให้ทุกคนมีความมั่นใจในการบริหารจัดการและทุกคนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกันมากขึ้น และนอกจากนี้จากการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวข้างต้น ในการสะท้อนการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ครั้ง ยังพบว่า หลักการสำคัญที่สถานศึกษาต้องบริหารจัดการสถานศึกษา คือ ต้องมุ่ง เน้นการมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ (Participation and Collaboration) โดยชุมชนต้องเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมและมีการร่วมมือกันทุก ๆ กิจกรรม จึงจะสามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ บังเกิดความสำเร็จและยั่งยืน

3.2 สรุปผลการประเมินผลและนำเสนอผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1) ผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของรายการปฏิบัติ ตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดของรูปแบบพบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับจาก ค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.20$) ด้านพัฒนา บุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.03$) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 3.98$) ผลลัพธ์/ภาพ ความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.94$) และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ

2) ผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ใน ระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องแก่บุคลากรในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.81$) นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.77$) สถานศึกษาสนับสนุนแหล่ง ความรู้และสารสนเทศเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องอย่าง เพียงพอ ($\bar{X} = 4.71$) นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.52$) และให้ข้อ เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ต้องมีการประสานงานกับผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและให้ทุก ภาคส่วนมีส่วนเกี่ยว ข้องรับผิดชอบร่วมกันและมีส่วนร่วมและร่วมมือในการบริหารจัดการสถานศึกษา ขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุก ๆ กิจกรรม จึงจะส่งผลให้ทุก ๆ คน บังเกิดความ รู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกันและจะส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไปซึ่งสามารถสรุปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากผลการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการวิจัย

องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสรุปว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน องค์ประกอบย่อย 24 ด้าน และมี 88 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 6 องค์ประกอบย่อย 18 ตัวชี้วัด (2) องค์ประกอบด้านหลักสูตรและการจัดการสอน มี 4 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวชี้วัด (3) องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 5 องค์ประกอบย่อย 23 ตัวชี้วัด (4) องค์ประกอบด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวชี้วัด และ (5) องค์ประกอบด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มี 6 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวชี้วัด

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สรุปว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จนั้น อาจเนื่องมาจากที่กระทรวงศึกษาธิการ

ได้นำนโยบายด้านสังคมของรัฐบาลที่ยึดการพัฒนาประเทศตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเสริมสร้างให้ประชาชนมีความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา การจัดการศึกษากระจายอำนาจรวมทั้งกรณีการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชนเพื่อให้การศึกษาสร้างคนสู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพและประสิทธิภาพ (Office of the Basic Education Commission. 2007) ซึ่งศูนย์การประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Central Coordination Center for the implementation of the Royal Development Projects. 2007) ได้กำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษาโดยน้อมนำแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าในแต่ละวโรกาสเป็นแนวทางหลักโดยกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน เช่น สนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นผู้นำการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้และเป็นวิถีชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงอย่างยั่งยืน, ปลูกฝังให้เด็ก เยาวชนและประชาชน มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะในเรื่องของความขยันหมั่นเพียร ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีระเบียบวินัย รู้จักแบ่งปัน รับผิดชอบ รู้รักสามัคคีและการมีมารยาทและคารวะธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการศึกษาที่พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบนั้นยังสอดคล้องกับเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ปี 2554 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่มี 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนา บุคลากรของสถานศึกษาและด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ หากแต่มีความแตกต่างที่องค์ประกอบย่อยและตัวชี้วัด นั้นเพราะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลายขั้นตอน ก่อนที่จะวิเคราะห์สังเคราะห์แล้วจึงสรุปผลตามระยะการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ซึ่งในแต่ละระยะก็ปรับเปลี่ยน ปรับปรุงแก้ไข ให้มีความเหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เช่น การศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถาน ศึกษา จำนวน 11 โรงเรียน การสำรวจความคิดเห็นและการ ศึกษาดูงานรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 6 โรงเรียน ซึ่งเป็นการติดต่อโดยตรงระหว่างผู้ถูกสัมภาษณ์กับผู้สัมภาษณ์ สามารถทำความเข้าใจในข้อมูลได้ตรงกัน (Supang Chantavanich. 2010) จึงสามารถกล่าวได้ว่าองค์ ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีสรุปผลให้มีการปรับเปลี่ยนในด้านของตัวชี้วัดเพื่อให้ความเหมาะสมทั้งในเรื่องของการนำไปปฏิบัติ และความชัดเจนในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Keeves. P.J. (1988) ที่กล่าวว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และ

Seree Chadcham (1995) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ต้องพยายามสร้างให้ได้ทั้งความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ให้มากที่สุดและขณะเดียวกันก็สามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบายทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์นั้นๆให้มากที่สุดโดยเราอาจเลือกศึกษาเฉพาะองค์ประกอบหรือตัวแปรที่สำคัญๆของปรากฏการณ์นั้นๆ

ในส่วนของการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบโดยการสัมมนาของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสรุปผลว่ารูปแบบ มีความเหมาะสม และสามารถนำไปทดลองใช้ได้นั้น อาจเป็นเพราะว่าในการดำเนินการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญครั้งนี้ เป็นการตรวจสอบหรือการประเมินรูปแบบที่ไม่ได้มีจุดเน้นที่การค้นหา “ฉันทามติ” จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ รอบรู้ มีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงในเรื่องการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่เป็นวิธีการ “เติมเต็ม” ความสมบูรณ์ของประเด็นที่ศึกษาและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งสรุปผลว่ารูปแบบมีความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner. E.W. (1976) ที่ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆเข้าด้วยกันตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมินและเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาในรูปแบบเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆได้นอกจากการใช้วิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้นบนหลักการที่เน้นความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีวิจารณ์ญาณที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิตนเอง ดังนั้นการดำเนินการยืนยันรูปแบบโดยวิธีของผู้ทรงคุณวุฒินี้ถือเป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเองการวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในระดับอุดมศึกษาและมีความน่าเชื่อถือได้เพราะถือว่าการตัดสินใจหรือการวิพากษ์วิจารณ์โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาหรือวิชาชีพนั้นๆเป็นอย่างดีเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ (Office of Policy and Strategy, Ministry of Education. 2007)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทดลองใช้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สรุปว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้าน ทั้งนี้ในการดำเนินการต้องใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม โดยมุ่งเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้ที่เกี่ยวข้อง และส่งผลให้ทุกคนมีความมั่นใจในการบริหารจัดการและทุกคนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกันมากขึ้นนั้น อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาคณาจารย์และชุมชน จะทำให้มีเครือข่ายการบริหารในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมช่วยสนับสนุนส่งเสริมในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยการให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในการประชุม ต่าง ๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนช่วยประสานจัดหาทรัพยากรสนับสนุนกิจการโรงเรียน สอดคล้องกับแนวทางการนำปรัชญาหลักของเศรษฐกิจพอเพียงไปบริหารจัดการสถานศึกษา (Office of Policy and Strategy, Ministry of Education. 2007)

และ Ministry of Education, 2009) ที่สรุปว่า การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกัน ในสังคม ซึ่งจะช่วยเหลือเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

3.2 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการทดลองใช้ ที่สรุปผลการวิจัยว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากกระบวนการทดลองใช้ครั้งนี้ ใช้กระบวนการตามวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหา มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยบุคลากรในระบบร่วมกับผู้วิจัย เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคลากรในระบบในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เหมาะสมกับการดำเนินการ ไม่มีการแยกกลุ่มทดลองแต่เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติหรือบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ จึงส่งผลให้มีผลการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน องค์ประกอบย่อย 24 ด้าน และมี 88 ตัวบ่งชี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจสามารถนำรูปแบบไปใช้ในการการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพได้ภายใต้สภาพปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

1.2 ควรมีการส่งเสริมการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานศึกษาทุกสังกัดและสถานศึกษาทุกขนาดกลางและขนาดใหญ่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาทุกขนาดโดยรวมและมีการเปรียบเทียบสภาพปัญหา ผลการทดลองใช้ของแต่ละขนาดสถานศึกษา

2.2 ควรทำวิจัยฐานราก (Grounded theory) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกกับสถานศึกษาที่มีผลงานที่เป็นเลิศในการบริหารสถานศึกษา (Best practices) ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของคนทั้งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

Central Coordination Center for the implementation of the Royal Development Projects (2007). *Driving Sufficiency Economy in Education*. Bangkok : Central Coordination Center for the Royal Development Projects. [in Thai].

- Eisner. E.W. (1976). *The Educational Imagination*. New York : Macmilan.
- Keeves. P.J. (1988). *Education research Methodology and measurement: An international Handbook*. Oxford: Pergamum Press
- Ministry of Education. (2009). *Sufficiency economy supervision guidelines for educational institutions*. Bangkok : Bureau of Special Affairs, Office of the Permanent Secretary for Education. [in Thai].
- Natthaphong Thongphakdee. (2011). *Sufficiency economy philosophy: historical background and interpretation*. Bangkok : Sufficiency Economy Study Center: National Institute of Development Administration. [in Thai].
- Office of Policy and Strategy, Ministry of Education. (2007). *15 years of quality free education policy implementation*. Documentation for the training meeting for the development of provincial education plan (2010- 2013). [in Thai].
- Office of the Basic Education Commission. (2007). *Driving policy of the Office of Basic Education Commission 2007-2008*. Bangkok : The Agricultural Cooperative Assembly of Thailand Limited. [in Thai].
- Phoodit Phatphin. (2012). *The development of the school management model according to the sufficiency economy philosophy of Schools under the Office of the Basic Education Commission*. Ph.D. thesis (Educational Administration): Valaya Alongkorn Rajabhat University. [in Thai].
- Piyaporn Mundajit. (2010). *The knowledge communities : National Knowledge Center Project*. Bangkok : Ministry of Information and Communication Technology. [in Thai].
- Sakthai Bowornkit and Waro Phengsawat (2011). "A Model of Effectiveness Development Management on Academic Affairs in Small Schools under the Office of Basic Education Commission". *Asia-Pacific Journal of Science and Technology*, 3 (6) : 13-33 : 2011. [in Thai].
- Samrit Kangpheng. (2008). *Administration Factors Affecting School Effectiveness : Model Development and Validation*. Doctor of Education thesis : Khon Kaen University. [in Thai].
- Seree Chadcham. (1995). *Model*. Bangkok : Children's Club. [in Thai].
- Sirikul Namsiri. (2009). *Academic task development by integrative principle in small size school: a participatory action research*. Ph.D. Thesis (Educational Administration) : Khon Kaen University. [in Thai].
- Supang Chantavanich. (2010). *Qualitative Research Methods*. 18th Edition. Bangkok : Sutthakarn Printing Center. [in Thai].